

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

พื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ในอำเภอลำทะเมนชัยในการวิจัยครั้งนี้กำหนดจากพื้นที่ความลาดชันมากกว่า 35% พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพที่ 1 และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ป่าโซน C) ซึ่งที่มีการกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ไม่ควรมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะอื่น

จากการศึกษาพบว่าอำเภอลำทะเมนชัยมีพื้นที่ที่ตรงกับข้อกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ทั้งหมด 488.15 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 46.12 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ โดยที่ตำบลไทยสามัคคีเป็นตำบลที่มีพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์มากที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่าพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ในการศึกษาครั้งนี้มีบางส่วนที่ซ้อนทับกับพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ของตำบลไทยสามัคคีและอุทุมพรพิสัยซึ่งเป็นพื้นที่ที่ซ้อนทับกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ปลูกพืชไร่ โดยพื้นที่ป่าไม้นั้นจะอยู่ในบริเวณที่มีการห้ามประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ป่าเขาภูหลวงซึ่งอยู่ในตำบลระเริง พื้นที่ของสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชและสถานีวิจัยและฝึกอบรมการปลูกสร้างสวนป่า (JICA) ในตำบลอุทุมพรพิสัย และไทยสามัคคี รวมถึงบริเวณเขาแผงม้าในตำบลวังน้ำเขียว

ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ในกลุ่มที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 รายใช้ที่ดินในการปลูกพืชไร่ โดยที่ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวโพดเป็นพืชหลัก และปลูกมันสำปะหลังผสม ซึ่งการเลือกปลูกข้าวโพดหรือมันสำปะหลังกลุ่มตัวอย่างจะเลือกปลูกตามราคาของผลผลิตช่วงเวลานั้นๆ ว่าพืชชนิดใดสามารถขายได้ราคาดีกว่า ส่วนไม้ผล - ไม้ยืนต้นนั้น กลุ่มตัวอย่างปลูก คือ มะขาม มะม่วง น้อยหน่า บางรายจะมีการปลูกไม้กฤษณาแทรกลงไปแปลงด้วย เนื่องจากเห็นว่าไม้กฤษณามีราคาสูง

ด้านความรู้และความคิดเห็นเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำบ้างเล็กน้อยจากหมอดินอาสาและเอกสารจากทางราชการ ดังนั้นจึงมีความคิดว่า

วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำมีประโยชน์ สามารถช่วยให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ได้มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มตัวอย่างใช้เพียงการคลุมดิน และบางรายใช้การไถตามแนวระดับเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการใช้วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำทางกลที่เป็นการก่อสร้าง เช่น การสร้างคูเบนน้ำ การทำที่ราบขั้นบันได เป็นการลงทุนที่ต้องใช้เงินมาก รวมถึงการใช้ที่ดินแบบหมุนเวียนซึ่งทำให้เสียพื้นที่ที่จะนำมาปลูกพืชไร่ไปโดยเปล่าประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นบริเวณที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง และเนื้อดินค่อนข้างเป็นดินทราย การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ทั้งการปลูกพืช การปลูกหรือไม้ยืนต้น จำเป็นต้องมีการนำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และการเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งวิธีที่สะดวกและประหยัดที่สุดสำหรับเกษตรกรคือการคลุมหน้าดิน โดยในแปลงที่ปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นสามารถใช้วิธีการปลูกพืชคลุมดินหรือเศษวัชพืชคลุมดินระหว่างแนวพืช เพื่อเป็นการป้องกันหน้าดินถูกชะล้างรวมทั้งยังเป็นการเพิ่มความชื้นในดิน ส่วนในบริเวณที่เป็นแปลงปลูกพืชไร่ซึ่งไม่สามารถปลูกพืชคลุมดินได้ อาจใช้วิธีการปลูกหญ้าแฝกหรือพืชตระกูลถั่วตามบริเวณแนวขอบแปลง ซึ่งจะสามารถช่วยลดการถูกชะล้างของหน้าดิน และลดการพังทลายของดินได้

ในแปลงที่ปลูกพืชไร่อาจใช้วิธีการปลูกแถบพืชสลับไว้กับพืชไร่ที่ปลูกได้โดยการปลูกแถบพืชตระกูลถั่วที่มีความกว้างประมาณ 1-2 เมตร แทรกไว้ในทุก ๆ 50 – 100 เมตรของแปลงปลูกพืชไร่ ซึ่งแม้จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่ก็จะสามารถช่วยลดการชะล้างพังทลายของดิน และช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเพื่อสร้างความรู้ - ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำให้กับเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดการฝึกอบรมเกษตรกรในเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยให้เกษตรกรมีความรู้ทั้งวิธีกลและวิธีพืช

2.2 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำโครงการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้วิธีการที่ไม่ยุ่งยาก เช่น ควรมีการปลูกไม้ผล – ไม้ยืนต้นที่สร้างรายได้ เช่น กฤษณา ควบคู่ไปกับการปลูกพืชคลุมดิน ทดแทนการปลูกพืชไร่ มีการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรแต่ละรายสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำทางวิชาการ

2.3 จากผลการศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการนำวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำไปใช้ ซึ่งพบว่าแม้เกษตรกรจะมีความเห็นว่าวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำมีประโยชน์และผลดีมากกว่าการปลูกพืชโดยไม่ใช้วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ แต่เกษตรกรกลับไม่นำวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างหรือส่งเสริมให้มีกลุ่มตัวอย่างหรือเกษตรกรผู้ทดลองใช้วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้เกษตรกรได้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างชัดเจน โดยเลือกเกษตรกรที่มีความสนใจในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ แต่ไม่สามารถปฏิบัติเองได้ให้มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืช และการก่อสร้างที่ไม่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง เช่น การทำคันดิน หรือขุดคูเบนน้ำ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2546 ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา จึงควรมีการศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันมากที่สุด

3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ควรสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในทุกกลุ่มของพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำมากขึ้น